

WAGNERIANA CATALANA Nº 34 MAIG 2011

TEMA 1: VIDA DE WAGNER. BIOGRAFIA. ANÈCDOTES.

TÍTOL: **DE COM WAGNER ESTIMAVA ELS ANIMALS**

AUTOR: *Gabriel Bernard*

*L'escrit que segueix correspon al Capítol IV de "Le Wagner de Parsifal" de Gabriel Bernard. París, 1914. És un recorregut per situacions viscudes per Wagner en les que les bèsties que l'acompanyen tenen el seu lloc, formen part de la seva vida i de la seva obra. Són éssers sensibles a qui Wagner estima, agraeix la seva companyia i defensa contra el maltractament i la manca d'amor per part dels humans.*

Un dels trets més encomiables del caràcter de Wagner és la simpatia que tenia pels animals. Alguns aspectes del seu tarannà eren propensos a rancors, de vegades justificats. Però la sinceritat i la qualitat de la seva afecció pels animals, al nostre entendre, són coeficients morals molt importants, a l'hora d'avaluar aquest home.

Wagner estimava els animals, no a la manera dels qui tenen la vanitat de la puresa de la seva raça, sinó perquè ell tenia la intuïció de la seva sensibilitat. La tendresa que dispensava als seus gossos no era gens forçada.

Entre els animals se sentia amb confiança, era capaç de sacrificar-s'hi. Ho va demostrar a bastament en el cas de Robber, el gran gos danès que dugué de Riga a París l'any 1839. En el viatge, el ca li havia provocat molèsties. A Londres va haver d'instal·lar-l'hi un *cab* amb Minna i ell mateix. L'animal és tan gran que el seu cap ha de sortir del cotxe; la cua i les potes del darrere han de sortir per l'altra banda! Wagner va transitar per Londres per primer cop, amb aquest equipatge.

Alguns dies després, a Boulogne-sur-Mer, quan el compositor pren la diligència cap a París, la instal·lació de Robber en el sostre, pren les

proporcions d'un drama burlesc... Però fins aquí, Wagner no pren cura del seu gos.

A París, quan la misèria es comença a notar, quan Wagner i la seva muller anaven curts de diners, al gran gos no li va faltar menjar. Els seus amics li deien, amb tacte, que un animal així, tan gran i amb una gana corresponent, era una càrrega que desbordava el seu pressupost. Però Wagner no els feia cabal.

Vet aquí que un bon dia el ca va desaparèixer. Com que feia tant de goig, algú se'n va enamorar i se l'endugué. Wagner quedà molt apesarat per la pèrdua de Robber.

Per més *inri*, va tornar a veure el ca alguns mesos després, però tornà a desaparèixer, aquest cop per sempre més.

Aquell dia Wagner el va considerar un dels més tristos de la seva vida. De bon matí, havia sortit a comprar queviures de primera necessitat; només tenia alguns francs per menjar.

Tan bon punt sortí de casa, Wagner trobà Robber. El crida, reconeix l'antic amo però no se l'hi acosta. Wagner recorda que l'havia renyat en el passat. S'adona que ara el gos té por que li peguin. Aleshores el músic va cap el gos, però fugí rabent. Wagner l'empaita, però el ca és molt més ràpid que ell i s'ha d'aturar per reprendre l'alè i per l'esforç fet, la cursa esdevé inútil. I Wagner que veu en l'incident un senyal dolorós de les seves ambicions frustrades, reprèn les gestions del sol.licitant, les quals en aquell dia foren totes inútils.

L'anècdota de Robber causà una impressió tan forta en l'esperit de Wagner que en publicà un article a la Gazette Musicale de Schlesinger, titulat Un músic estrany a París. Notícia esmentada en el capítol *Wagner periodista*, d'aquest llibre. Creiem que paga la pena de centrar-nos en aquesta peça literària de Wagner. El compositor-escriptor hi troba en Robber aspectes d'una intensitat singular.

De resultes d'hores i hores passades a les sales d'espera, l'infortunat heroi del conte, es desmaia i acaba morint de fam. Explica a un amic: *Et deia que havia ensopegat amb el meu gos. No sé el temps que he passat aquí, ni quantes voltes he fet passejant-m'hi. En fi, les tendres carícies que el ca em va fer amb la llengua em van despertar. Un cop despert i en un moment de lucidesa, vaig entendre el deure que més imperiosament m'era induït. Havia d'alimentar el gos. Un venedor de roba eixerit m'oferí algunes monedes per la meva armilla atrotinada i malgirbada. Així el meu gos va poder menjar, fet i fet ens el vam repartir...*

Després l'animal desapareix, l'anglès desaprensiu se l'ha apropiat i l'heroi de Wagner tem que sigui geniüt i que hagi oblidat de pagar el preu de l'animal en el seu desventurat amo que acaba morint de misèria. En les seves darreres voluntats, Wagner fa que el seu heroi recordi el seu ca i la seva vida a grans trets:

En segon lloc no consentiré que maltractis el meu gos, si per ventura te'l trobes. Ja que suposo que el xiulet de l'anglès l'ha atabalat terriblement per la seva manca de lleialtat. En tercer lloc, vull que la descripció dels sofriments que vaig patir a París siguin publicats, sense esmentar-ne el meu nom, a fi que serveixi d'admonició a tots els folls que se m'assemblen.

Però el més sorprenent és el desenllaç del fet. Wagner descriu el pobre enterrament de l'amo del gos. Només hi eren presents tres persones; dos dels quals eren un pintor i un filòleg, es tracta de Kietz i Lehrs.

Quan érem al cementiri de Montmartre, sense pompa, vam veure que un vell gos ensumava el taüt, demostrant una curiositat trista i inquieta. Vaig identificar l'animal que ara ens mirava. Vaig veure l'anglès dalt de cavall i que no entenia el comportament del ca que seguia la comitiva. Davallà del cavall i el confià al seu criat. Acte seguit entrà rere nostre al cementiri: *A qui enterreu? Em va preguntar. Enterrem l'amo del vostre gos. Goddam! Exclamà. És molt desagradable per a mi que aquest cavaller hagi mort sense haver rebut l'import del preu de l'animal. Pensava fer-ho, ja havia reservat l'import, cercava una ocasió per fer-li arribar la suma. El gos bordava durant els meus exercicis de*

*música. Després de l'estada al cementiri, l'anglès muntà a cavall i se n'anà. El ca restà prop de la tomba, mentre l'anglès se n'anava.*

Aquest passatge valia la pena de ser citat íntegrament, ja que pren un significat dolorós i emotiu si hom té present la mort de Wagner. Quan les seves despulles mortals foren traslladades de Venècia a Bayreuth per ser inhumades al cementiri de Wahnfried, l'últim gos que tenia el músic, pres de dolor i de desesperació atroç, es precipità damunt de la fossa, abans que el taüt hi fos col.locat. acte seguit hi restà molt de temps. La pobra bèstia fou enterrada prop de la tomba del seu amo, Wagner.

Quan va fugir per primer cop de Dresde, durant la revolució que va sacsejar la ciutat, Wagner no havia oblidat el seu gos Peps. Peps el va acompanyar a l'exili, a Zürich, amb Papo. Papo era un lloro.

Comentant la seva vida, al 1850 més o menys, Wagner escriu:

*Els nostres animals domèstics, Peps i Papo van contribuir a fer-me la vida agradable. Gos i lloro m'estimaven d'allò més, de vegades de manera inoportuna. Peps pretenia tenir el seu lloc darrere meu, sobre la meua cadira de treball i Papo em cridava pel meu nom: Richard, quan m'absentava massa temps del saló on el tenia. Si jo no li contestava, venia volant al meu despatx i es posava damunt la taula. Jugava intrigat amb les plomes i el paper. El tenia tan ben ensinistrat que mai no proferia crits naturals de la seva espècie, sinó que parlava i cantava. Tan bon punt notava que pujava l'escala, em rebia amb la marxa final de la simfonia en ut mineur o amb el començament de la Vuitena simfonia en fa major, o encara amb un dels joiosos motius de l'obertura de Rienzi.*

*Quant a Peps, tenia uns nervis a flor de pell. Els meus amics l'anomenaven "Peps l'agitat" i en determinats moments, quan li adreçaven paraules afectuoses, començava a gemegar i a bordar. Aquests animals reemplaçaven els fills que ens mancaven. Com la meua muller els tributava una tendresa apassionada, formaven amb nosaltres un vincle i un objecte d'interessos comuns.*

Quan Papo morí, Wagner s'apenà molt. Quan la pobra bèstia emmalaltí, no hi va plànyer les atencions i els medicaments més indicats. La mort de Papo el va aclaparar ostensiblement; ens l'explica amb una emoció no gens fingida.

La simpatia que Wagner tenia pels animals era tan gran que un comentarista famós, M.H. de Wolzogen, li va dedicar tot un llibre titulat: *Richard Wagner i els animals*.

A Tribschen, en temps de glòria de Wagner, els cans continuaven jugant un paper important en la seva vida.

Llegiu l'escrit de la primera visita feta per Judit Gauthier a Wagner.

El mestre anà a l'estació per esperar uns convidats francesos, entre els quals hi havia Villiers de l'Isle-Adam. Havent-los dut a l'hotel, tornà a casa a fi de "preparar-se a rebre'ls". En fi, els visitants arriben a Tribschen.

*Avancem poc a poc, commoguts, recollits, escriu Judit Gauthier, talment com un vestíbul d'un temple! Ens han vist, sense dubte, ja que el mestre apareix a la porta del saló i davalla els graons. Un gran ca de raça Terranova, negre, salta prop seu. Amb un aire alhora cerimoniós i enjogassat, Wagner els convida a entrar. Una dona jove, alta, esvelta, d'un esguard noble i distingit, d'ulls blaus, amb un somriure fresc i una magnífica cabellera rosa, es troba dempeus al bell mig del saló, acompanyada per quatre jovenetes, una de les quals ben petita. Madame de Bülow m'ha volgut venir a veure, amb els seus fills, diu el Mestre després d'un intercanvi de simpàtiques encaixades de mans, ella ens diu els noms dels infants, els quals ens miren amb ulls estorats. Senta, Elisabeth, Isolda i Eva. Nosaltres vam identificar en la tria d'aquestes padrines, totes preses entre les heroïnes de Wagner, un entusiasme fanàtic semblant al nostre. Se'ns presenten els gossos, el gran Terranova. Ruzemuk, -"Russ" en la intimitat- i Cos, un dogo gris de la Sra. Bülow. Em dic Còsina però en el meu entorn s'havia pres el mal costum de dir-me "Cos", m'aterreix. He donat aquest nom al meu gos i a partir d'aquí ja no em diuen "Cos".*

*Cada tarda a les vuit, la porta del saló s'obria i Jacob anunciava el sopar. El menjador, prou petit i estret; la taula en forma de quadrat allargassat, quasi s'omplia. Wagner es desplaçava de punta a punta.*

*La sopa es componia de carns fredes, amanides, pastissos i fruita. Al mestre li abellia afegir-hi "el seu bon amic Chandon" que calia beure sense manies, ja que rebia un regal del seu admirador francès, més del que el podia consumir. Hom difereix en la conversa. La paraula del mestre, violenta, joiosa, apassionada, sempre sincera, que sempre causa una impressió intensa; per dir-ho d'alguna manera: magnètica. Les nostres passions per tots els estats d'ànima que ella descriu: entusiasme, indignació, desesperació. Però vet aquí que reapareixen els animals.*

*El dogo Cos, amb la pell una mica irritada, estava a règim. Li havien prohibit la carn. Sí, cedint a les seves demandes, un dels convidats li'n passà un bocí de carn. Wagner va interrompre un discurs per recordar-li amb vehemència la prescripció del manescal quan a gossos. Era encomiable aquesta atenció constant. Ni res ni ningú no el distreien de tenir cura dels seus animals. Deixava patent que aquest ésser prodigiós tenia una personalitat voraç, una bondat infinita i un altruisme sense límits.*

Més tard, l'atenció de Wagner se centrà en les atrocitats de la vivisecció. Una pràctica pseudocientífica que mai no ha prestat serveis a la ciència, però que ha fet dels animals inofensius un deversall de màrtirs.

Al 1879, Wagner adreçà a Ernst von Weber una carta oberta admirable. Els sentiments envers els animals hi són expressats amb una elevació tal que es pot classificar com una de les millors produccions extramusicals del Mestre. Weber és autor de les Cambres de tortura de la ciència. Quan parla d'animals, Wagner se situa en el terreny de la sensibilitat i de la moral superior. Reprova els arguments utilitaris tan enèrgicament que àdhuc rebutja d'afiliar-se a les societats protectores d'animals. Només perquè la seva propaganda se centra en l'interès general de protegir els animals. Aquesta carta l'ha traduït fa poc al francès MM. J-G. Prod'homme i el doctor Fritz Holl (L'antivivisecció, Número de maig de 1913). Vet aquí l'eloqüent conclusió: La nostra indiferència, des del

*Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. 08080 Barcelona  
[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) [info@associaciowagneriana.com](mailto:info@associaciowagneriana.com)*

punt de vista de la dignitat humana, és que aquesta només es manifesta allà on l'home es pot diferenciar de l'animal per la pietat que li tributa. Car nosaltres podem aprendre de l'animal la pietat en relació amb l'home, des que l'animal és tractat raonablement i amb humanitat.

*Si d'aquesta conclusió s'enriuen de nosaltres i si els nostres intel.lectuals ens desdenyen; si la vivisecció continua prosperant en públic i en privat, això de bo ho deurem als seus defensors que ens abandonaran de bon grat i de bon cor aquest món o "un gos no hi podria continuar vivint"; fins i tot si hom no ens juga un Rèquiem alemany.*

*Bayreuth, octubre del 1879.*

*Richard Wagner.*

Un dels traductors d'aquesta carta, MM J-G. Prod'homme ha publicat a la mateixa revista un article prou interessant titulat: Richard Wagner, l'anti-viviseccionista. Mostra un Wagner amant dels animals, no sols en la vida, sinó també en les seves obres.

Només parlant de Parsifal, no és l'episodi del cigne travessat per una sageta de l'adolescent, al primer acte que determina en el "boig públic" la manifestació inicial de la pietat, element primordial de tot el drama?

Lichtenberger, famós comentador wagnerià, que J-G. Prod'homme cita amb aquest motiu, ha escrit:

El primer pas que fa Parsifal en la via que mena a la suprema saviesa, és de comprendre que l'home deu la pietat als seus germans inferiors, als animals. Veient que el Simple no té cap consciència de la mala acció que acaba d'inferir, el vell cavaller Gurnemanz substitueix el moixó ferit. Mostra a Parsifal les taques de sang que duu el plomatge del cigne agonitzant. Li fa veure la faç pinzellada per la proximitat de la mort. De cop i volta Parsifal, en presència de la seva víctima, té la intuïció del dolor que acaba d'infligir sense tenir-ne consciència, a una criatura de Déu com ell. Sense dir ni piu, obeint un impuls brusc, ell trenca l'arc i les fletxes i les llença lluny. Per primer cop, el Simple coneix la commiseració.

*Associació Wagneriana. Apartat postal 1159. 08080 Barcelona  
[Http://www.associaciowagneriana.com](http://www.associaciowagneriana.com) [info@associaciowagneriana.com](mailto:info@associaciowagneriana.com)*

Hom copsa nítidament el Wagner amic dels animals, que s'assembla d'allò més al Wagner de Parsifal.

**Gabriel Bernard**

***Fragment de l'obra "Le Wagner de Parsifal" París 1914.***